

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Педагогічний факультет

Кафедра педагогіки та психології дошкільної та початкової освіти

Кваліфікаційна робота

на тему:

**Педагогічні умови розвитку навичок учіння в здобувачів першого
(бакалаврського) рівня вищої освіти**

Виконала: здобувачка 2 курсу

Спеціальності 013 Початкова освіта

Освітньо-професійної програми

013 «Початкова освіта»

Приходько Любов Олександрівна

Керівник д.пед.н., професор Андрієвський Б. М.

Рецензент к.п.н., доцентка Пинзеник О.М.

(наук .ступінь, вчене звання, П.І.Б.)

Івано-Франківськ 2024 н.р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ МОТИВАЦІЇ НАВЧАННЯ ЗДОБУВАЧІВ У ЗВО	6
1.1. Теоретичні підходи в дослідженні мотивів в психолого-педагогічній літературі.....	6
1.2. Мотивація навчання здобувачів на асинхронному навчанні у ЗВО	12
1.3. Психологічні особливості структури мотивації навчання здобувачів педагогічного ЗВО.....	17
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ МОТИВАЦІЇ НАВЧАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ПЕДАГОГІЧНОГО ЗВО	22
2.1. Організація, методи і методики емпіричного дослідження	22
2.2. Аналіз та обговорення результатів емпіричного дослідження мотивації навчання здобувачів педагогічного ЗВО	24
2.3. Рекомендації з підвищення рівня мотивації навчання здобувачів педагогічного ЗВО.....	35
ВИСНОВКИ.....	41
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	43
ДОДАТКИ	48

ВСТУП

Актуальність теми. Дистанційне навчання як форма освіти, підвищення кваліфікації та перепідготовки педагогів не випадково виникло в останнє десятиліття і зараз активно розвивається. Актуальність функціонування подібної форми навчання для України очевидна: дистанційна освіта покликана відіграти життєво важливу роль у збереженні та розвитку єдиного освітнього простору. Питання розвитку дистанційної освіти педагогічна спільнота обговорює не перший рік.

Опубліковано цілу низку робіт, присвячених розвитку режиму асинхронного навчання в Україні та за кордоном: О. Ажиппо, К.Астахова, О.Бондаренко, М. Вієвська, Л. Грень, О. Донцов, Т.Дорофєєва, В. Жуков, І. Зайцев та ін..

Однак питання особливостей мотивації навчальної діяльності у режимі асинхронного навчання практично не висвітлені у науковій та методичній літературі. У зв'язку з цим виникає суперечність між потребами практики в науково-обґрунтованих даних про особливості навчальної мотивації здобувачів, у режимі асинхронного навчання, рекомендаціями щодо розвитку мотивації навчальної діяльності та відсутністю достатніх для цього науково-психологічних знань.

Ця суперечність породжує наукову проблему, яка може бути сформульована наступним чином: у чому полягають особливості мотивації навчальної діяльності здобувачів, які навчаються у режимі асинхронного навчання, та чи існує залежність навчальної мотивації здобувачів, які навчаються у режимі асинхронного навчання, від різних психолого-педагогічних факторів.

Вирішення цієї проблеми визначило тему нашого дослідження: «Педагогічні умови розвитку навичок учіння в здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти».

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити педагогічні умови розвитку мотивації учіння здобувачів вищої освіти в режимі асинхронного навчання.

Завдання дослідження:

1. Розкрити теоретичні підходи в дослідженні мотивів в психолого-педагогічній літературі.
2. Описати мотивацію навчання здобувачів на асинхронному навчанні у ЗВО.
3. Визначити психологічні особливості структури мотивації навчання здобувачів педагогічного ЗВО.
4. Описати організацію, методи і методики емпіричного дослідження.
5. Зробити аналіз результатів емпіричного дослідження мотивації навчання здобувачів педагогічного ЗВО.
6. Надати рекомендації для підвищення мотивації навчання здобувачів педагогічного ЗВО.

Об'єкт дослідження мотивація учіння здобувачів вищої освіти в режимі асинхронного навчання.

Предмет дослідження педагогічні умови розвитку мотивації учіння здобувачів вищої освіти в режимі асинхронного навчання.

Методи дослідження. У роботі використовувалися методи:

1. Теоретичні: аналіз педагогічної, психологічної, методичної літератури щодо проблеми дослідження; порівняльний аналіз методичних підходів та технологій; педагогічне моделювання та наукове проектування.
2. Емпіричні: педагогічне спостереження; анкетування здобувачів; бесіда; методична інтерпретація даних, отриманих під час дослідного навчання; опис матеріалів дослідження (схеми, таблиці, діаграми); педагогічний експеримент, дослідне навчання та статистичні методи обробки їх результатів.

Наукова новизна одержаних результатів нашого дослідження полягає в тому, що в роботі розкрито теоретичні підходи в дослідженні мотивів в психолого-педагогічній літературі, описано методичну роботу педагогічних умов розвитку мотивації учіння здобувачів вищої освіти в режимі асинхронного навчання.

Практичне значення одержаних результатів визначається тим, що розглянуті в роботі проблеми дозволяють суттєво підвищити ефективність та якість навчання здобувачів.

Апробація результатів дослідження. Матеріали дослідження було висвітлено у науковій статті «Мотивація учіння як педагогічна умова здобуття вищої освіти» (матеріали друкувались у електронному альманаху «Магістерські студії»).

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ МОТИВАЦІЇ НАВЧАННЯ ЗДОБУВАЧІВ У ЗВО

1.1. Теоретичні підходи в дослідженні мотивів в психолого-педагогічній літературі

Аналіз проблеми навчальної мотивації у психології є частиною фундаментальної проблеми мотивації, що розглядається у загальній психології та у психолого-педагогічних дослідженнях, спрямованих на опис та пояснення детермінант поведінки учнів.

«У контексті дослідження важливо встановити єдність та відмінності навчання – навчання у педагогічній психології та педагогіці. Відповідно до О. Білецького, ці дві сторони освітнього процесу, організованого у спеціально створених умовах сім'ї, дошкільного, загальноосвітнього закладу чи установи професійної освіти, є взаємопов'язаними. З одного боку, педагог здійснює послідовно та професійно діяльність, цілеспрямовану на передачу соціально-культурного та суспільно-історичного досвіду підростаючому поколінню і тим самим реалізує навчальну та виховну функції навчання (teaching). З іншого боку - сам учень виконує діяльність, цілеспрямовану на засвоєння цього досвіду і здійснює функцію, що навчається - вчення, або навчання (learning) - категорію, визнану в західній термінології» [2].

«З позиції А. Губіна, здатність учня привласнювати досвід відзначається терміном «навчування», а результат цього процесу інтерпретується терміном «навченість». Методи навчання, зміни у змісті та внутрішній структурі навчальних предметів впливають на психічний розвиток учня» [4].

Важливість розгляду двох взаємозалежних сторін освітнього процесу навчання та вчення полягає ще й у тому, що вчення сприймається як діяльність суб'єкта, як чинник його психічного

розвитку. Вчення йде попереду розвитку та призводить до подальших системних змін у поведінці та діяльності учня. З цієї точки зору особливе значення надається змінам у пізнавальній та мотиваційній сферах, сенсоутворенню, інформаційній функції знаків та символів. Нам близькі погляди тих авторів, які вважають, що вчення - це засвоєння знань і навичок, досвіду, зміна змісту і структур пам'яті, а й психічний розвиток учнів.

Аналіз основних психолого-педагогічних концепцій вчення, який показав, що інтерпретація цього процесу відрізняється багатосторонністю та різноманіттям: «розвиток – це вдосконалення здібностей, нових якостей; вчення - це набуття знань, умінь, навичок» [10]; «вчення - це засвоєння, придбання знань з урахуванням дій, скоєних суб'єктом» [11]; «вчення сприймається як специфічний вид навчальної діяльності» [14]; «вчення, як і гра і праця, є тип провідної діяльності, яка займає значний період. У процесі вчення формується особистість учня, його інтелект» [15]; «вчення - це полімотивована та поліосмислена діяльність» [16].

Поруч із поняттям «навчання» широко використовується поняття «навчальна діяльність». «У вітчизняній психології теорія навчальної діяльності у контексті загальної теорії діяльності у роботах Л. Закалик [10], Є. Ільїн [11], Є. Карпенко [14], В. Климчук [16], С. Круглик [17] та інших. Вони розрізняють два виду вчення: 1) вчення у вигляді (з допомогою іншої) діяльності (гра, праця, спілкування) і 2) вчення як діяльність чи навчальна діяльність (засвоєння суспільно-історичного досвіду). Також вони стверджують, що інтеріоризація можлива лише через індивідуальне відтворення знань, умінь та навичок у діяльності конкретного учня, через його розвиток як суб'єкта цієї діяльності. Суб'єктність вчення – головне у концепціях навчальної діяльності. Основною відмінністю навчальної діяльності з інших видів діяльності, головним її результатом є зміна та вдосконалення суб'єкта».

«Для розвитку суб'єкта навчальної діяльності, згідно з Л.Вікторова [25], необхідна мета та навчальна мотивація, без яких не може бути мови про навчальну діяльність, скільки б учні не сиділи за партами. Отже, аналіз вчення як основного фактору психічного розвитку учня повинен проводитися в контексті всіх факторів, що детермінують діяльність. Докладно слід розглянути основні категорії проблеми мотивації, загалом, та навчальної мотивації зокрема».

Аналіз психолого-педагогічної літератури показав, що категоріальний апарат проблеми мотивації характеризується складністю, різноманітністю понять, безліччю їх значень. Ця обставина наголошує на труднощі проведення конкретного емпіричного дослідження.

«В. Рибалка [29] зазначає, що пошук відповіді питання: «що таке мотиви?» є за своєю суттю одночасним пошуком відповідей на низку питань: «чому конкретна людина здійснює активність?», «Для чого (заради чого) проявляється ця активність?» і «чому обрано саме цю мету, саме цей спосіб її досягнення?». Рідко буває так, щоб відповідь була знайдена відразу на всі три запитання. Найчастіше дослідник знаходить відповідь лише одне чи дві з перелічених вище питань. В.Рибалка узагальнив ті психологічні феномени, які у психолого-педагогічній літературі були прийняті авторами за мотив: потягу, бажання, бажання; установки; звички, схильності; потреби; почуття, переживання; думки; міркування як інтелектуальний продукт мозкової діяльності; конструкти мислення як теоретичне побудова, а чи не втілений насправді психологічний феномен; уявлення, ідеї; спонукання, що визначають цілеспрямований характер дій; морально-політичні настанови, почуття обов'язку; помисли; предмети зовнішнього світу; умови існування; психічні процеси, стани та властивості особистості».

«У вітчизняній психології дедалі чіткіше формується думка, що детермінація поведінки й діяльності обумовлюється сукупністю чинників, а чи не просто розрізненими впливами чинників, кожен із яких

виконує у цілісному процесі детермінації свої певні функції» [11]. «Для усвідомлення психологічного змісту мотиву та проведення конкретного експериментального дослідження щодо формування навчальної мотивації необхідно використовувати всі названі раніше психологічні феномени. Дотримуючись поглядів В. Рибалки, правомірно розглядати мотив як «складну інтегральну (системну) психологічну освіту», межами якого буде «з одного боку, потреба, а з іншого - намір» здійснити діяльність, включаючи і спонукання до нього» [29].

«Навчальна мотивація - це складна динамічна система, що включає ієрархію мотивів, навчальні цілі та наміри, способи реагування на труднощі та невдачі, що виникають у процесі навчання, а також очікування та уявлення, що стосуються оцінки власного потенціалу та власних досягнень, успіхів та невдач» [35].

«Поняття психології навчальної мотивації мають ряд особливостей: 1) у педагогічній психології порівняно із загальною психологією не простежується гострих дискусій щодо визначення мотивів та мотивації вчення, мотивації навчальної діяльності; 2) визначення навчальної мотивації відносяться, як правило, і до структурного, і динамічного розуміння цих понять. Під мотивами зазвичай розуміються чинники, що впливають прояви активності навчальної діяльності: потреби, інтереси, установки, почуття обов'язку, мети, ідеали та інших, як мотив навчання розуміється спрямованість школяра окремі боку навчальної роботи, що з внутрішнім ставленням учня до неї; передбачається, що навчальна мотивація - це цілісний об'єкт, що складається із сукупності мотивів вчення; навчальна мотивація включає до свого складу як соціальні мотиви вчення, і мотиви навчання окремого предмету; 3) недостатня теоретична розробленість цієї проблеми вносить термінологічну невизначеність у галузі мотивації навчальної діяльності, яка є такою ж складно-організованою освітою, як і мотивація діяльності з погляду загальної психології» [38].

«Особливості навчальної мотивації об'єднуються у дві основні категорії: по-перше, це особливості, загальні, властиві і для неї, і для мотиваційної сфери особистості в цілому; по-друге, це особливості, специфічні саме навчальної мотивації, пов'язані із загальними особливостями і залежні від них. Цей поділ загальних та специфічних особливостей виразно виявляється і в сучасному категоріальному апараті мотивації вчення» [13, 14].

«У термінології навчальної мотивації значущими досягнення мети дослідження є ідеї О. Білецького [2]. На його думку, мотивація вчення складається з багатьох компонентів, що змінюються у часі та вступають у нові взаємини один з одним. Інтереси, емоції, мотиви, мети, зміст навчання, суспільні ідеали та інші складові елементи визначають становлення мотивації як просте зростання ставлення до вчення (позитивне чи негативне), а й як ускладнення структури мотиваційної сфери, що стоїть по них. Ці складні відносини між спонуканнями, що входять до складу мотиваційної сфери, повинні стати об'єктом управління педагога» [2]. Отже, в ході конкретного дослідження важливо враховувати, що навчальну мотивацію утворює система мотивів, що складається з прагнень, інтересів, мотиваційних установок, пізнавальних потреб, цілей, ідеалів та інших структурних компонентів, що визначають особливості мотивації навчальної діяльності та надають їй активності, змістовного змісту та цілеспрямованості.

В. Климчук зазначає, що «якості мотивів можуть бути змістовними та динамічними. Якщо змістовні мотиви пов'язані з характером навчальної діяльності, динамічні - з психофізіологічними особливостями дитини. У тих дослідження важливо, що якісні характеристики, названі В. Климчук дозволяють: по-перше, провести аналіз змісту навчальної мотивації та виявити ступінь усвідомлення, самостійності, узагальненості, дієвості, домінування конкретних мотивів у загальній структурі мотивації; по-друге, провести аналіз динаміки

навчальної мотивації. Стійкість, сила, виразність мотиву, перемикання учня з одного мотиву на інший, а також емоційне забарвлення мотивів - це характеристики навчальної мотивації як процесу» [16].

Отже, узагальнення результатів аналізу психолого-педагогічної літератури дозволило сформулювати ряд висновків.

1. Теоретичний, емпіричний та експериментальний матеріал з розробки проблеми формування навчальної мотивації дозволив розкрити двосторонню єдність навчання та навчання в освітньому процесі, навчання та навчальної діяльності; дати характеристику загальних та специфічних особливостей поняття навчальної мотивації в емпіричних та експериментальних дослідженнях; відзначити реалізацію методології розробки проблеми з погляду аналітичного та системного підходів.

2. Детермінація поведінки та діяльності учнів обумовлюється сукупністю факторів, кожен із яких здійснює у цілісному процесі детермінації свої відповідні функції. Для визначення змісту мотиву необхідно використовувати всю сукупність феноменів, виявлених у ході аналізу психолого-педагогічної літератури: уявлень, думок, ідей, міркувань, теоретичних конструктів мислення, почуттів, переживань, потягів, бажань, схильностей, соціально-політичних установок, інтересів, ідеалів, почуття обов'язку та інших спонукань, що зумовлюють цілеспрямований характер дій.

3. Мотив необхідно розглядати як складну інтегральну психологічну освіту, що включає з одного боку, потребу, а з іншого - намір і спонукання здійснити діяльність. Навчальну мотивацію слід розглядати як систему, що включає сукупність взаємопов'язаних потреб, інтересів, мотивів, навчальних цілей та намірів, способів реагування на навчальні ситуації, очікувань, уявлень про власний потенціал та досягнення, відносин до успіхів та невдач та інших компонентів.

1.2. Мотивація навчання здобувачів на асинхронному навчанні у ЗВО

«Дистанційне навчання (асинхронне) - це сучасна форма організації навчального процесу, яка базується на використанні традиційних та нових телекомунікаційних інформаційних технологій, що забезпечують ефективну інтерактивну взаємодію віддалених учасників (навчального та навчального) процесу. Однак, незважаючи на те, що технічне та програмне забезпечення дистанційного навчання безперервно і дуже інтенсивно вдосконалюється, у центрі процесу навчання знаходиться самостійна пізнавальна діяльність учня» [1]. «У ході такого навчання учні (будь-якого віку та соціального статусу) повинні передусім навчитися набувати та застосовувати знання, шукати та знаходити потрібні для них засоби навчання та джерела інформації, вміти працювати з цією інформацією» [5]. Отже, дистанційне навчання може бути ефективним лише за наявності високої усвідомленої мотивації самостійної інтелектуальної діяльності учня.

«Мотивація здобувачів є важливою для всіх форм навчання, але особливо при дистанційному навчанні. Особливої актуальності проблема мотивації набула при масовому перекладі освіти всіх рівнів на дистанційний формат за умов пандемії. З поширенням пандемії COVID-19 більшість університетів змушені відправити своїх здобувачів додому та перевести їх на дистанційне навчання у його різних формах. Викладачам та здобувачам довелося докласти значних зусиль для розбудови процесу навчання. Викладачі разом із фахівцями в галузі інформаційних технологій в університетах по всьому світу працювали в кризовому режимі та проробили величезну роботу з перенесення багатьох курсів та програм в онлайн, особливо в першу хвилю пандемії. Можна з упевненістю стверджувати, що вища освіта зазнає вимушеної

трансформації. У зв'язку з цим виникло багато проблем, які потребують вирішення як з боку держави, так і з боку педагогічної спільноти»[6].

«Дистанційне навчання майже завжди здійснюється здобувачом на самоті, і здобувачі змушені мотивувати себе самостійно та долати психологічні бар'єри та перешкоди без допомоги та підтримки з боку однолітків та викладачів. Крім того, завжди є почуття ізоляції, що також негативно впливає на мотивацію до навчання» [1, 5-7].

«У ситуації, коли здобувачу залишається лише самостійно мотивуватися та продовжувати своє навчання онлайн, виникає очевидна необхідність зрозуміти, які фактори впливають на мотивацію у дистанційній освіті. Дослідження показують, що мотивація відіграє вирішальну роль для успішного навчання у дистанційному форматі» [7].

Важливим завданням є виявлення факторів, які значною мірою впливають на мотивацію під час онлайн навчання.

«Існує два основних типи мотивації: внутрішня та зовнішня. Внутрішня мотивація – це внутрішні мотиви та потреби здобувача, його власна внутрішня рушійна сила. Наприклад, здобувачу цікава певна тема, вона входить до кола його інтересів. Навпаки, зовнішня мотивація забезпечується зовнішніми учасниками, наприклад, викладачем, який похвалив здобувача за хорошу роботу, або батьки, які заохочують успіхи та досягнення у навчанні у вигляді оцінок.

Досвід викладання онлайн в умовах пандемії, контроль ефективності навчання та бесіди зі здобувачами дозволив виявити два фактори, що впливають на мотивацію. Перший фактор ми визначили як зовнішній фактор: організацію процесу та структуру курсу. Другий фактор, внутрішній: особистісні параметри (спрямованість, інтереси та ін.). Обидві категорії можуть як позитивний, і негативний впливом геть мотивацію» [18].

Процес навчання та структура курсу відноситься до проектування самого он-лайн-курсу як з дидактичної точки зору, як курс

представлений, так і з педагогічної точки зору. Крім того, він включає дії і поведінку викладача при проведенні конкретного курсу. Ця основна категорія може бути розділена на підкатегорії, які є більш зрозумілими, а саме: зацікавленість викладача, якість зворотного зв'язку та терміни, структура кінцевих і проміжних цілей.

«Здобувачі вважають, що участь викладача важлива для мотивації та що вони активно стежать за здобувачами та їх успіхами, а незацікавлені викладачі та здобувачі негативно впливають на мотивацію. Потреба у своєчасному та якісному зворотному зв'язку для викладачів також важлива для того, щоб мати мотивованих здобувачів. Зворотній зв'язок є головним у діяльності викладача, і це має бути якісний та своєчасний зворотний зв'язок у термін, а не запізнена оцінка, коли здобувач уже забув, за що він виставлений. Здобувачі також заявляють, що терміни та цілі відіграють центральну роль для внутрішньої мотивації. Почуття руху вперед, прогресу, досягнення цілей на цьому шляху є центральним і дуже впливає на мотивацію. Різні цілі, поставлені вчителем, повинні бути досяжні для здобувачів, які навчаються онлайн. Цілі не повинні бути нереальними, важливо, щоб цілі були досяжними та зрозумілими, що відповідає теорії когнітивної оцінки. Структура аналізованого курсу, ясність інструкцій, технічна платформа, всі ці чинники дуже впливають на мотивацію, переважно негативно» [19].

«Особистісні параметри, такі як інтерес до теми, радість від прогресу і особистісне зростання, більш пов'язані з внутрішньою мотивацією. Зрозуміло, є як позитивні, і негативні моменти, що впливають на мотивацію. Здобувачі стверджують, що можливість вільно планувати навчання, наявність вільного часу все це позитивно впливає на мотивацію. З іншого боку, вони заявляють, що стрес, брак часу негативно впливають на мотивацію. Потреби особистості також є чинником, що впливає на мотивацію. Користь онлайн курсу для майбутньої

роботи, тобто очевидний зв'язок із реальністю, роблять здобувачів більш мотивованими. Задоволення та радість від успіху також відзначені як позитивні фактори для мотивації. Якщо курс натхненний, пов'язаний із особистими інтересами, приносить радість та задоволення від розвитку своїх навичок, то він мотивує здобувачів.

Поширений недолік, що відзначається як здобувачами, так і викладачами, і який негативно впливає на мотивацію, полягає в тому, що при дистанційному навчанні виникають складнощі при організації ефективного інтенсивного спілкування між здобувачами чи викладачами. Хоча є нові технологічні інструменти, які можуть допомогти, але часто недоступні або вимагають значних інвестицій»[22].

Дослідження В. Климчук показують, що «однією з особливо важливих проблем є проблема контролю за засвоєнням знань та умінь здобувачами при дистанційному навчанні» [16].

Письмові завдання можна виконувати дистанційно та надсилати їх на перевірку викладачеві. Однак виникає проблема списування, використання довідкових матеріалів, гарантії самостійного виконання тесту або завдання. Виникає потреба мотивації здобувачів на самостійне, без списування виконання завдань.

«Списування або академічний обман вважається серйозною проблемою в університетських містечках понад 100 років, а тепер з розвитком текстових процесорів та Інтернету обман увійшов у цифрову епоху. Сьогоднішні здобувачі тепер є частиною покоління «копіювати і вставляти», в якому нечесна поведінка це лише клацання мишею. З появою онлайн-тестів можливість використання незаконних засобів для покращення оцінок викликає занепокоєння. Уявлення про те, що списування найчастіше зустрічається у дистанційному навчанні, було вивчено [8], в якому вони виявили, що 73,8% опитаних здобувачів вважають, що в онлайн-класі обдурити легше. Дослідження [22] за участю 1262 здобувачів коледжу показало, що академічна нечесність

здобувачів на онлайн-курсах була значно вищою, ніж при очному навчанні». Особистий досвід авторів свідчить про високий рівень шахрайства під час онлайн-тестування в період вимушеного дистанційного навчання в період пандемії. Про це свідчать надіслані на перевірку роботи з однаковими помилками переклади, виконані як під копірку. Викладачеві такої дисципліни, як іноземна мова, це одразу помітно» [22].

«Ситуація посилилася тим, що здобувачі не змогли виїхати в місця постійного проживання і залишилися в гуртожитках на період карантину. Спочатку доступ до тестів призначався на тривалий час, наприклад, на 24 години. Результати тестів були дуже високими, з однаковими помилками, що підтверджує наші висновки, що тести виконувались не самостійно. Надалі доступ до тестів був відкритий одночасно і обмежено за часом. Результати виявилися більш відповідними до рівня конкретних здобувачів, хоча забезпечити і контролювати повну самостійність виконання виявилось неможливим.

У викладача може виникнути спокуса запровадити з метою запобігання шахрайству каральні підходи, такі як контрольовані онлайн-іспити з ідентифікацією особистості та тимчасові обмеження для онлайн-тестів. Але насправді здобувачі завжди знайдуть нові творчі способи обійти введені вами обмеження та суворі заходи. Один із існуючих підходів у тому, щоб не ставити оцінки за виконані роботи, а покладатися на самооцінку здобувача» [24].

Отже, досвід масштабного дистанційного навчання, отриманий у період пандемії, показав, що створити онлайн-тест із захистом від списування та несамостійного виконання практично неможливо. Здобувачі схильні обманювати, коли результат важливий, або коли їхня підсумкова оцінка заснована виключно на проміжному та заключному тестах. Дослідження показують, що хороші оцінки, отримані за списані роботи, значно знижують мотивацію здобувачів.

1.3. Психологічні особливості структури мотивації навчання здобувачів педагогічного ЗВО

«Сучасний освітній процес вишу має кілька тенденцій: посилення акценту на вибір курсів, самоосвіти та самовиховання; підвищення універсальності та демократичності вищої освіти; індивідуалізація навчання; посилення гнучкості та різноманітності змісту та методик навчання та виховання здобувачів та інші. Проте з погляду мотивації здобувачів та його професійної підготовки, виявлено тенденції негативного характеру: зниження кількості здобувачів, які відвідують навчальні заняття, навіть у складі очників; збільшення кількості здобувачів, що навчаються тільки на «задовільно»» [1].

«Якість освітнього процесу ЗВО загалом забезпечується якістю діяльності окремих працюючих та підрозділів загалом, якістю забезпечують ресурсів, умовами функціонування ЗВО. Проте висока якість роботи окремих підрозділів не гарантує досягнення якісного підсумкового результату. Цілі та робота діяльності ЗВО в цілому та окремих його структурних елементів мають бути узгоджені. Якісним підсумковим результатом є якість освіти випускника, яка є сукупністю характеристик, що належать до його здатності здійснювати професійну діяльність відповідно до встановлених і передбачуваних вимог. Проблема якості освіти випускників розглядається на двох рівнях. Перший рівень пов'язані з системними питаннями організації вищої школи, другий – з організацією роботи ЗВО» [Ошибка! Источник ссылки не найден.].

«Головним фактором досягнення підсумкового результату є мотивація здобувача. На етапі мотиваційну структуру людини становлять як біологічні, і соціальні потреби. Мотиваційна структура визначає загальну спрямованість особистості. На етапі психолого-педагогічної науки виділяють два виду мотивації: зовнішня і внутрішня.

Перша характеризується тим, що викликають її чинники і оцінку успішності, перебувають поза людиною. У тих здобувачів зовнішні мотиви можуть виходити від батьків, викладачів, групи, оточення у вигляді різних вказівок. В результаті діяльність здобувача є певною мірою вимушеною, веденою, що формує ризик для деяких внутрішніх протиріч. Внутрішні мотиви сприяють саморозвитку особистості та відповідають найвищій її потребі – потреби у самоактуалізації. Мотивація нічого очікувати втрачено, якщо досягнення конкретного успіху, мети вписується у цю потребу, незалежно від зовнішніх чинників.

Структура мотиву представлена її змістом: потребою та потребою, які реалізуються формами через рівні рефлексивної свідомості та стають реалізаторами дії та спонуканнями через емотивну енергетику. Щоб мотивація здобувача стала навчальною, слід вивчати те щоб створювати в нього досвід навчальної успішності, підтриманий рівнем її рефлексії. Чинники, що впливають мотивацію здобувачів, – це чинники діяльності»[**Ошибка! Источник ссылки не найден.**].

«Мотиваційна структура здобувачів у ЗВО складається з мотивів вчення та мотивів досягнення успіху. У структуру мотивації вчення входить весь відомий «репертуар» виділених більшістю вчених внутрішніх та зовнішніх мотивів суб'єктів вчення: пізнавальні, професійні, прагматичні, широкі соціальні, престижні тощо. Поняття «структура мотивації» у вітчизняній психології використовується, коли йдеться про домінування, ієрархію мотивів, виділення їх основних груп, підгруп та зв'язків між ними» [26].

Мотиваційна сфера здобувача формується на основі деяких елементів сфери особистості: переконання, погляди, інтереси, пріоритети, оточення, інтелектуальний рівень, рівень дисципліни та багато інших.

«У своїй роботі Ф. Майнаєв відображає результати власного дослідження соціального портрета сучасного здобувача. Автори зазначають, що у сучасному світі під впливом інформаційних технологій та засобів комунікацій, нових картин світу, умов соціальної повсякденності відбуваються постійні трансформації у ціннісно-сміслових конструкціях молоді. Згідно з результатами дослідження, найактуальнішою проблемою для молоді є здобуття вищої освіти (56%). На другому місці – вирішення фінансових питань, на третьому – працевлаштування, потім проблема самореалізації та створення сім'ї. Варто зазначити, що здобуття вищої освіти є першорядною, але короткочасною метою для молодих людей (протягом найближчих 5 років). Головною ж довгостроковою метою є досягнення щасливого сімейного життя, матеріальний достаток та кар'єра на другому місці. Більшість опитаних здобувачів хочуть займатися своїм бізнесом, а основним чинником під час виборів ролі діяльності (професії) є фінансовий (62%). Висновок у тому, що цінності здобувачської молоді у України швидше набирають потенціал диференціації, ніж потенціал інтеграції» [Ошибка! Источник ссылки не найден.].

«З погляду професійно-психологічної спрямованості у кар'єрі О.Пометун виділяє кілька актуальних типів особистості здобувачів вишу (випускників). Перший тип – керівник. Даному типу властиві тенденції до домінування, прагнення керувати людьми. У них яскраво виражені комунікативні якості, а також є здатність приймати рішення та нести за них відповідальність. Другий тип – виконавець. Для нього характерна внутрішня дисциплінованість та стриманість, старанність, слухняність. У таких здобувачів є прагнення перевершити свій статус, бути кращим, але в той же час вони шукають можливість здобути розташування керівництва і у них відсутня ініціатива. Третій тип – генератор, якому характерні спрямованість у майбутнє, інтуїтивне бачення віддалених перспектив розвитку ідей, проектів. Є також прагнення до наукомісткої

професійної діяльності, що вимагає ерудованості та освіченості. Даному типу також властива нестерпність рутинних справ» **[Ошибка! Источник ссылки не найден.]**.

«Нарешті, з погляду освітнього процесу у ЗВО здобувачів також можна характеризувати і «категоризувати» за різними критеріями оцінки. По-перше, ставлення до вищої освіти. Для перших – вища освіта дорівнює престижній професії, можливості в ній реалізуватися, для других – це інструмент, який допоможе їм у створенні власної справи, треті – здобувачі, які не визначилися, які зайняті, насамперед, особистими проблемами та вирішенням будь-яких побутових питань. Другий критерій – це саме собою навчання у ЗВО . Перша категорія – ті здобувачі, основу мотивації яких придбання професії. Для других мотивацією є не лише кінцевий шлях, тобто не лише здобуття диплома, а також ще й можливість займатися науковою діяльністю та проводити наукові дослідження. Для третіх важливим є сам факт того, що він тепер має статус «здобувач». Для них навчання у ЗВО – це можливість пожити здобувачським життям, відчутти самостійність, мати друзів та зв'язки. Також існує класифікація здобувачів за типом діяльності: орієнтовані на великі знання, на навколопрофесійні та обмежені навчальною програмою, а також стосовно навчання, починаючи від здобувачів з підвищеним інтересом до знань, завершуючи «випадковими» здобувачами. Загалом мотиви навчальної діяльності мають на 3 напрями: здобуття знань, здобуття професії, здобуття диплома для кращого працевлаштування» [5].

«Найважливішим мотивом, окрім переконань, ідеалів, є інтерес. О.Музальов зазначає, що в освітньому процесі вишу у здобувачів необхідно формувати професійно-орієнтований інтерес та особистісні внутрішні мотиви. Крім навчально-пізнавальних мотивів дослідники виділяють і низку інших:

- професійні мотиви (стати висококваліфікованим фахівцем, забезпечити успішність майбутньої професійної діяльності);
- мотиви уникнення (небажання відставати від однокурсників, уникнути засудження та покарання за погане навчання);
- мотиви престижу (добитися схвалення батьків та оточуючих, постійно отримувати стипендію);
- комунікативні мотиви (мати широке коло знайомих, хороші зв'язки, які можуть стати в нагоді надалі)» **[Ошибка! Источник ссылки не найден.]**.

Варто зазначити, що перераховані вище мотиви можуть переважати, або змінюватися після закінчення певного часу, за підсумком проходження, подолання здобувачом певного етапу життя, або досягнення деякого результату. Крім того, мотиви можуть відрізнятися залежно від того, на якому курсі навчається здобувач.

«На сьогодні існує дві тенденції щодо здобувачів та їх місця в освітньому процесі вишу. З одного боку, у сучасних здобувачів ЗВОв досить великі амбіції щодо своєї майбутньої роботи, з іншого – відсоток тих здобувачів, які не бажають здобувати якусь другу освіту і тих, хто не планує працювати за фахом, як і раніше, суттєвий. Це може означати лише те, що професійні мотиви серйозно домінують над навчально-пізнавальними, а також те, що деяка частка здобувачів, як і раніше, обирає майбутню професію не зовсім усвідомлено» **[Ошибка! Источник ссылки не найден.]**.

Таким чином, особливості мотивації здобувачів в освітньому процесі вишу полягають у тому, що мотиваційна сфера здобувача формується та залежить від безлічі факторів. Вплив цих факторів здійснюється задовго до вступу до ЗВО, а також під час навчання у ньому. Мотиваційна сфера здобувача має свою складну специфіку та структуру, вона не є постійною, у зв'язку з чим у здобувачів у ході освітнього процесу відбувається зміна мотивів. Незважаючи на

наявність певної кількості досліджень з цієї проблеми, певної класифікації та типології мотивів здобувачів, питання все ще залишається відкритим. Завдання освітнього процесу та освітньої політики у такому разі полягає у розробці освітніх програм, інноваційних засобів та методик, які сприятимуть, як мінімум, підтримці високого рівня мотивації здобувача, у разі низького рівня – його підвищенню.

РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ МОТИВАЦІЇ НАВЧАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ПЕДАГОГІЧНОГО ЗВО

2.1. Організація, методи і методики емпіричного дослідження

Емпіричне дослідження мотивації навчання було проведено серед здобувачів педагогічного ЗВО.

Для дослідження мотивації навчання здобувачів педагогічного ЗВО ми використовуємо методики, які включають у себе різні підходи та інструменти. Ось кілька використаних методик:

1. Анкетування:

- розроблення анкети, спрямованої на визначення рівня мотивації навчання здобувачів педагогічного ЗВО. Питання можуть стосуватися їхньої самоорганізації, використання різних стратегій навчання, ефективності самостійної роботи тощо.

2. Спостереження:

- обираються конкретні уроки або заняття, під час яких відбувається розвиток навичок навчання.

- використовувати можна структуровані аркуші спостережень для фіксації активності здобувачів, їхньої співпраці та використання навчальних стратегій.

3. Групові обговорення та фокус-групи:

- проведення групових обговорень, під час яких здобувачі можуть ділитися своїм досвідом та враженнями від роботи за різних педагогічних умов.

- скориставшись саме методикою фокус-груп можемо більш детально зробити збір глибокої інформації через відкриті обговорення та взаємодію учасників.

4. Порівняльний аналіз:

- вивчення результатів здобувачів, які навчаються за різними педагогічними методиками; - визначення, які саме підходи сприяють більш ефективному розвитку навичок навчання.

5. Педагогічний експеримент:

- запровадження нових педагогічних методів або модифікація існуючих та вивчення їхніх впливів на розвиток навичок навчання.

- вимірювання результатів за допомогою тих самих інструментів, що використовувалися на попередніх етапах.

6. Портфельні методи:

- запрошення здобувачів створити портфелі, де вони відображають свій розвиток та досягнення в навчанні.

- аналіз цих портфелів для виявлення змін у навичках навчання.

7. Кількісний аналіз результатів тестів:

- використання стандартизованих тестів для вимірювання рівня розвитку навичок навчання.

- зіставлення результатів здобувачів, які навчаються за різними педагогічними умовами.

Ці методи можна комбінувати для отримання комплексного розуміння ефективності педагогічних умов розвитку навичок навчання у здобувачів бакалаврського рівня освіти.

З метою отримання інформації про мотивації навчання здобувачів педагогічного ЗВО, ми проводили анкетування здобувачів освітнього процесу. Анкета наведена у *Додатку А*

Анкетування учасників освітнього процесу здійснюється за допомогою web-інтерфейсу на сайті відділу освіти. Після проведення анкетування web-сторінка з питаннями стає недоступною для перегляду всім, крім відповідального за обробку даних. На підставі наявних даних створюються файли відповідей для подальшої обробки даних працівниками. Дані аналітичного звіту використовуються при підготовці інформації для звіту.

2.2. Аналіз та обговорення результатів емпіричного дослідження мотивації навчання здобувачів педагогічного ЗВО

У ході проведеного соціологічного дослідження було виявлено, що рівень зацікавленості молодих людей до постійного навчання досить високий. За результатами опитування можна охарактеризувати респондентів відповідно до значимості їм мотивів навчання. Відповідь на питання №1 зобразимо на Рис.2.1

Рис.2.1. Значимість емоційних мотивів стосовно освітньої діяльності молоді

Аналіз відповіді питання № 1: «Чи подобається Вам вчитися і розвиватися» показує, що більшість респондентів, орієнтованих емоційні мотиви, ставлення до освітньої діяльності адекватно, 56,1% подобається навчання та розвитку. Частка тих, хто навчання розцінює як

обов'язок – 28,3%, а це означає, що ці респонденти не мають емоційних мотивів. Лише 13,3% опитаних молодиків вказали, що вранці навчання їм не подобається.

На питання № 2: «Як Ви вважаєте, чи потрібно людині навчатися протягом усього життя (саморозвиватися, самовдосконалюватись, підвищувати кваліфікацію тощо)?» відповіді розподілилися таким чином: 40,4% молодих людей впевнені, що навчання необхідне постійно, адже воно – основа життя кожної людини; 34,0% освіта корисна лише тому випадку, якщо у майбутньому зможе приносити дохід; 19,6% безперервне навчання не потрібне, у житті для них достатньо загальних знань, які вони отримали у школі та університеті. Знайшлися й ті, хто вважає освіту абсолютно непотрібною в сучасному світі, їхня частка склала 4,1%, а 1,9% молодих людей не змогли відповісти на це питання. Можливо, тому більшість сучасної молоді все ж таки продовжує своє навчання та розвиток, не дивлячись на закінчені вищі навчальні заклади. Дані представлені на рис. 2.2.

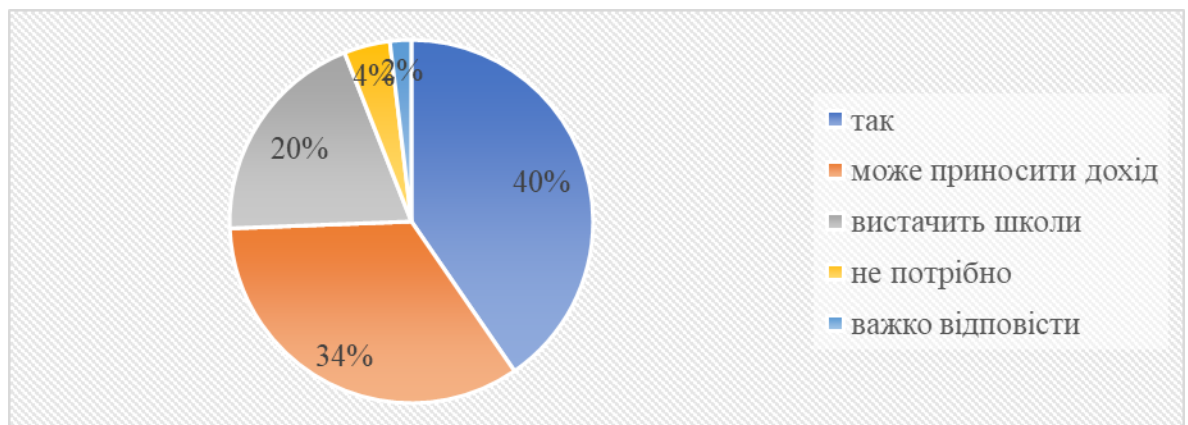

Рис.2.2. Ставлення молодих людей до постійного навчання та розвитку

Слід також відзначити гендерні особливості при відповідях на запитання нашої анкети. По-перше, дівчата (23,1%) більшою мірою прагнуть постійного навчання і розвитку, ніж юнаки (17,3%). По-друге, освіту як спосіб збільшення доходу розглядають 32,1% юнаків, а дівчат,

які так само відповіли на це питання, всього 9,2%, що говорить про прагнення молодих людей до високого доходу більшою мірою. Водночас дівчата розглядають навчання як спосіб саморозвитку та отримання нових знань, зокрема, це говорить про відсутність змістовних мотивів у юнаків. А 14,6% юнаків вважають, що освіта, в принципі, не потрібна і має спільні знання для життя, а дівчата в цьому питанні не такі численні – всього 5%. Оцінюючи отримані дані, можна побачити, що гендерні відмінності у мотивації молоді до постійного освіти мають місце, хоча зберігає своє значення і зона універсальних, гендерно-нейтральних мотивів.

Цікаве спостереження виникло у відповідях питання № 4: «Чи відвідували Ви, навчаючись у шкільництві, якісь гуртки за інтересами, секції?», більшість молодих людей – 42,1% відвідували під час шкільного освіти гуртки і секції, а 31,2% робили це на вимогу батьків, що говорить про низьку мотивацію до додаткового навчання цих молодих людей у шкільні роки. Цікавий факт, що більшості з цієї частки взагалі не подобалося ходити до школи (12,3%). За компанію з друзями ходили до додаткових секцій 2,7% колишніх школярів. Частка молодих людей, які не вивчали жодних додаткових освітніх програм, становить 24,0%, що є чимало. З цього можна дійти невтішного висновку у тому, що у школі закладався фундамент мотивації до освітньої діяльності в молоді, що вплинуло у майбутньому з їхньої навчання та розвитку. Рис.2.3 ілюструє це питання повною мірою.

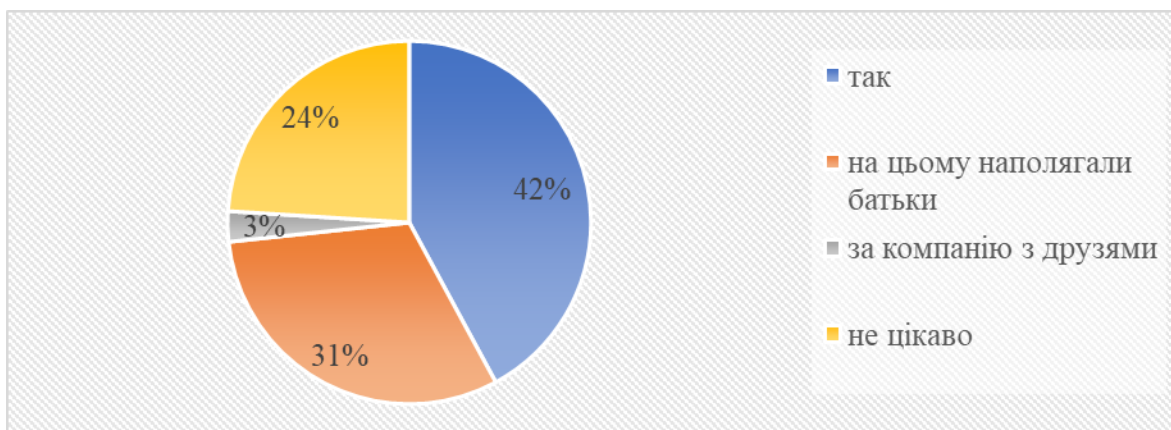

Рис.2.3. Спектр розподілу ставлення до додаткової освіти молодих людей у шкільні роки

На сьогоднішній день більше половини опитаних молодих людей здобувають додаткову освіту 61,9%, що говорить про досить високий рівень мотивації до навчання у сучасній молоді. Серед молодих людей, які ствердно відповіли на запитання № 4 про наявність у них постійного навчання в житті, більша частина – 45,0% опитаних роблять це з метою збільшення власного доходу в майбутньому, 35,7% – мають на меті розширення можливостей та кругозору. . Заради інтересу та не за своїм бажанням освітньою діяльністю займаються практично однакова кількість молодих людей – 8,4% та 8,7% (рис. 2.4). У загальній картині, з упевненістю можна сказати, що сучасна молодь, здебільшого, розуміє важливість навчання і прагне нових знань та вмінь.

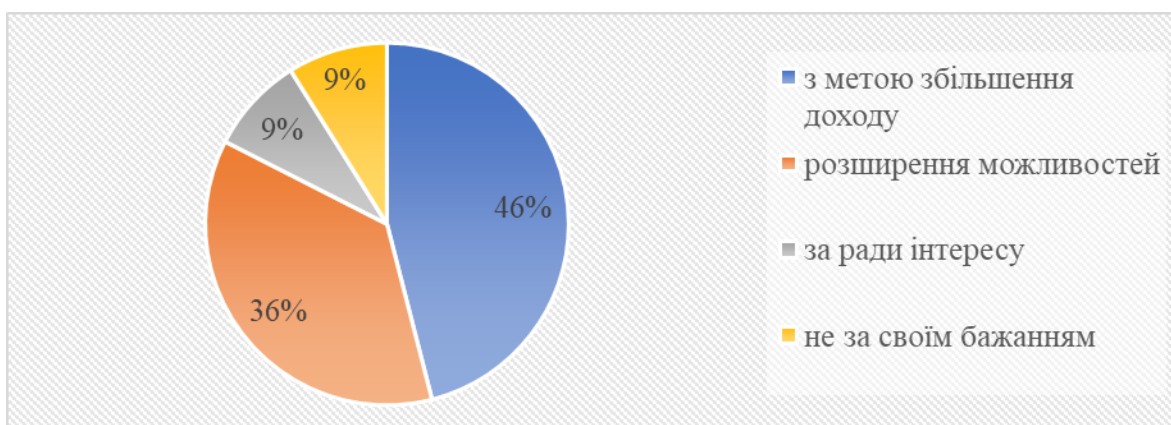

Рис.2.4. Причини отримання додаткової освіти молодими людьми

Причинами, які рушили молодими людьми на шляху до освітнього процесу, ситуація прояснилася. Щодо сфер, які залучають сучасну молодь, то тут вибір величезний та різноманітний: 69,6% опитаних займаються своїм особистісним розвитком та самовдосконаленням; 59,6% захоплені спортивною діяльністю, фітнесом та танцями. Вивчення іноземних мов користується популярністю у невеликої кількості молодих людей – всього 18,8%, що майже дорівнює молоді, захопленій ораторським мистецтвом та театральною діяльністю – 17,7%. Не залишилося осторонь вивчення фінансів та інвестування – 34,8%, що говорить про наявність прагматичних мотивів у молодих людей.

Також у розкіді відповідей питання № 7: «У якій сфері Ви здобуваєте освіту?», у пункті «інше», були такі відповіді як: гончарна справа; професійна освіта; курси підвищення майстерності; здобуття нової професії; сфера краси та здоров'я; курси флористики; курси фотографії; онлайн-навчання та ін.

У світі розвивається тенденція популяризації освіти. Існує думка, що вчитися ніколи не пізно, а сьогодні – це навіть модно. На ринку освітніх послуг зараз можна знайти численні навчальні центри, що пропонують свої послуги всім бажаючим, також популярним стає індивідуальний коуч (він же вчитель), який допомагає будь-якій людині успішно досягати поставленої мети, різні майстер-класи, тренінги, форуми та фестивалі набирають популярності серед молодих людей, які бажають йти шляхом саморозвитку та успіху.

Відповіді питання № 8: «Згадайте, будь ласка, за останній рік чи відвідували Ви заходи, навчального характеру?» змогли передати чітку картину сьогодення у сфері освіти молодих людей. 38,6% респондентів за останній рік відвідали трохи більше трьох освітніх заходів; 21,5% – до п'яти таких подій, досить велика частка тих, хто не відвідував жодної

такої дії – 30,0%. Усе це дозволило зробити висновок у тому, що молодь відвідує заходи, навчального характеру, отже, прагне розвитку та самовдосконалення (докладніше на рис. 2.5).

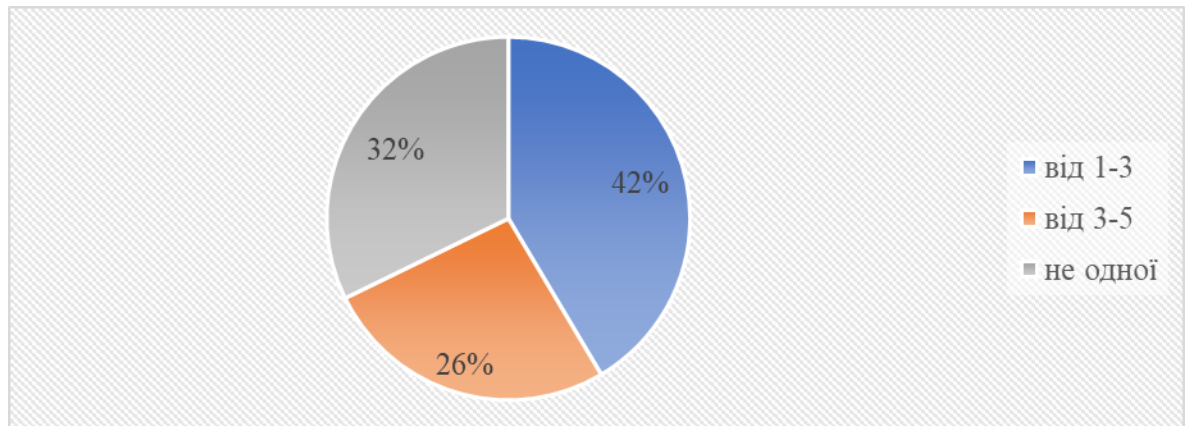

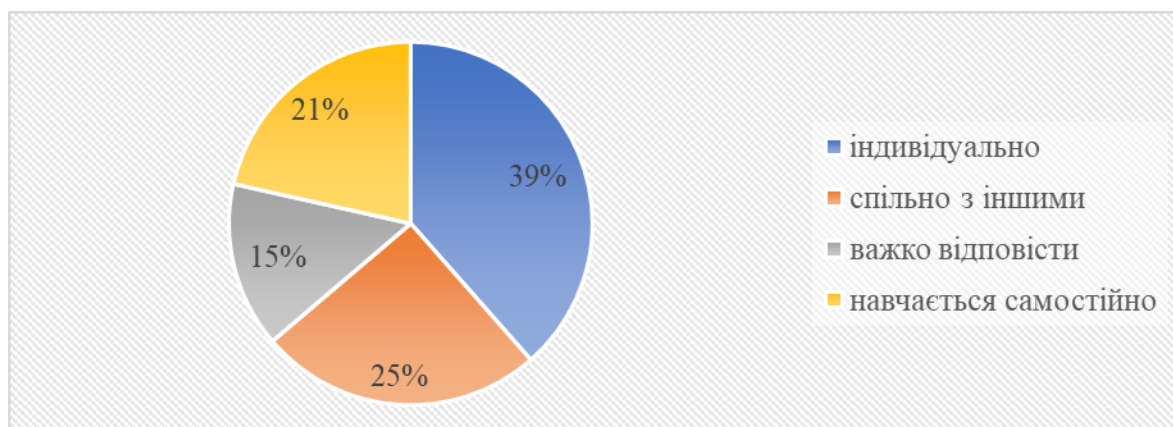
Рис.2.5. Кількість відвідувань заходів, що навчають за останній рік молодими людьми

На сьогоднішній день в освітній діяльності сформувалися кілька форм організації навчання, кожна з яких має свої особливості та їх можна охарактеризувати конкретними перевагами та недоліками. Абсолютно будь-яка людина має можливість самостійно вибрати форму свого навчання, керуючись при цьому особистим досвідом, або досвідом інших людей, при цьому слід враховувати всі позитивні та негативні сторони конкретної форми освітньої діяльності.

Найчастіше можна зустріти дві форми навчання: індивідуальне (коли молода людина працює під наглядом персонального вчителя самостійно) та навчання у групі (яке спрямоване на групове осмислення інформації, що вивчається). Кожна з цих форм має свої переваги та недоліки.

На запитання № 9: «Вам більше подобається займатися своїм навчанням», думки респондентів розподілилися таким чином: навчання індивідуально припадає до душі 38,7% молоді, що навчається, 25,4% вважають за краще отримувати освіту спільно з іншими людьми, майже така ж частка молодих людей - 21,6% навчається самостійно, за допомогою інтернет-ресурсів, книг та ін. Важко з відповіддю 14,8%, що

говорить про нерозуміння своїх потреб і відсутність мотивів навчання взагалі (докладніше на рис. 2.6).

2.6. Вибір форм навчання молодими людьми

Аналіз відповіді питання № 10: «Що мотивує Вас на постійне навчання» показує, що більшість респондентів, які у різних сферах, важливу роль грають прагматичні мотиви. Так, 38,7% молодих людей вказали, що мотивує можливість отримати високі доходи за допомогою навчання, а 27,3% хочуть самовдосконалюватися і самореалізовуватися. Емоційні мотиви також мають місце, 3,7% опитаних вважають, що безперервна освіта дає їм перевагу над іншими людьми. У тому, що отримані знання та вміння можуть допомогти досягти того, чого хочуть молоді люди в житті, впевнені 22,1% респондентів; важко було з відповіддю – 5,0%, а пункті «інше» були такі відповіді як: бажання стати краще; довести іншим, що я можу багато; здобуті знання допоможуть мені відкрити власний бізнес; сім'я (рис. 2.7).

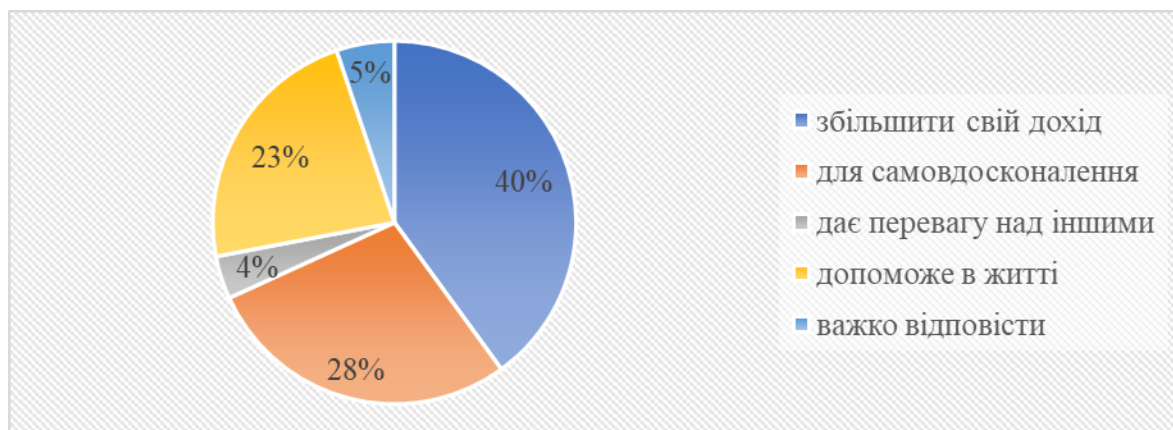

Рис.2.7. Спектр значимості прагматичних та пізнавальних мотивів для всіх молодих людей загалом

Якщо розглянути це питання з боку статевої специфіки, можна побачити, що відповіді дівчат і юнаків значно різняться. Мотиваційне ставлення до навчання полягає в тому, що у молодих людей до складу мотивації самовизначення включається ще й бажання почуватися найкращим, порівняно з товаришами – 7,0%, тоді як дівчат так не переймається, лише 1,7% відповіли так ж, дівчатам важливіше отримання нових знань та вмінь – 16,2%. Удосконалення своєї особи більше позначилося дівчатами – 17,6%, ніж хлопцями – 9,7%. Навчання як хорошу можливість збільшення заробітку розглядають більше молоді люди (27,8%), дається ознаки сильна сторона особистості чоловіків, дівчат, які відповіли також небагато, всього 10,9%. З отриманих даних можна дійти невтішного висновку у тому, що змістовні і пізнавальні мотиви властиві дівчатам більшою мірою, ніж юнакам, тоді як прагматичні мотиви і мотиви заохочення навпаки, мають цінність у власних очах сильної боку людства.

Помітно відрізняється усвідомлення чинників, які заважають освітньому процесу сучасним молодим людям (рис. 2.8).

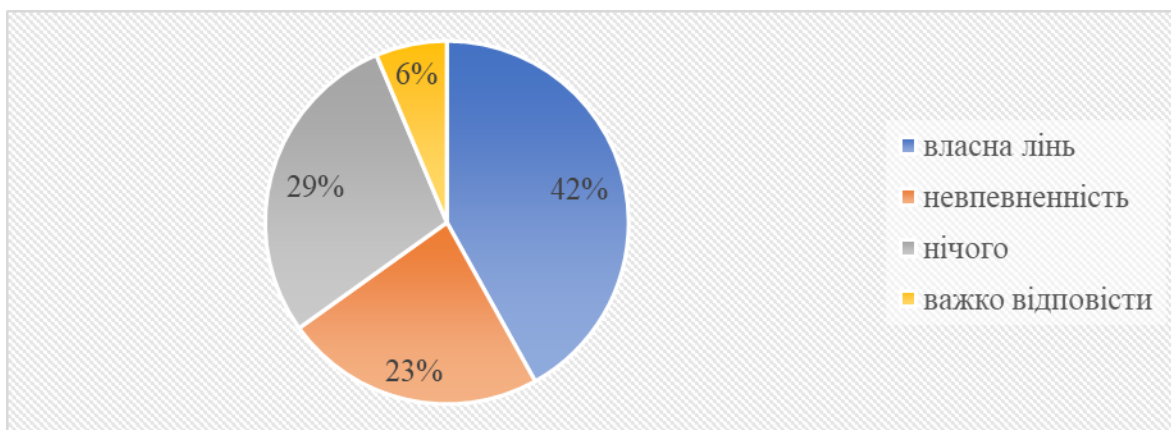

Рис.2.8. Спектр значимості прагматичних мотивів всім молодих людей загалом

Аналізуючи відповіді на запитання № 10: «Чи заважає Вам щось на шляху власної освіти?», було встановлено, що більшість чоловічої половини (29,1%) впевнена, що успішній освітній діяльності перешкоджають власна лінь і особиста неорганізованість, а 16,1% юнаків впевнені, відсутність мотивації пов'язані з непевненістю у корисності отриманих знань, що вважатимуться відмовкою і відсутністю пізнавальних мотивів в цій частині респондентів. Що стосується дівчат, то на запитання: «Чи заважає Вам щось на шляху власної освіти?» 19,8% відповіли – нічого, важко з відповіддю 4,4% молодих людей. Звідси випливає, що значущість змістовних мотивів у дівчат набагато вища, ніж у молодих людей. Головний фактор, який заважає освітньому процесу – це власна лінь та особиста неорганізованість, так вважає більшість респондентів – 38,1% (юнаки та дівчата).

Сьогодні нікого не здивуєш платною освітою, будь то вищі навчальні заклади, курси перепідготовки чи тренінги з особистісного зростання. Освіта сьогодні – не що інше, як послуга та товар, який має певну ціну. Вкладення у сферу освіти роблять абсолютно всі люди нашої країни.

Аналізуючи відповіді на запитання № 12: «Яку суму Ви витратили на додаткове навчання за останній рік?», можна впевнено сказати, що сучасна молодь чимало вкладає у власну освіту. Так, абсолютна більшість – 82,3% респондентів за минулий рік відвідали різну кількість платних заходів, навчального характеру, а лише 14,0% не відвідували додаткових курсів на платній основі, а це може означати, що вони могли бути на безкоштовних заходах.

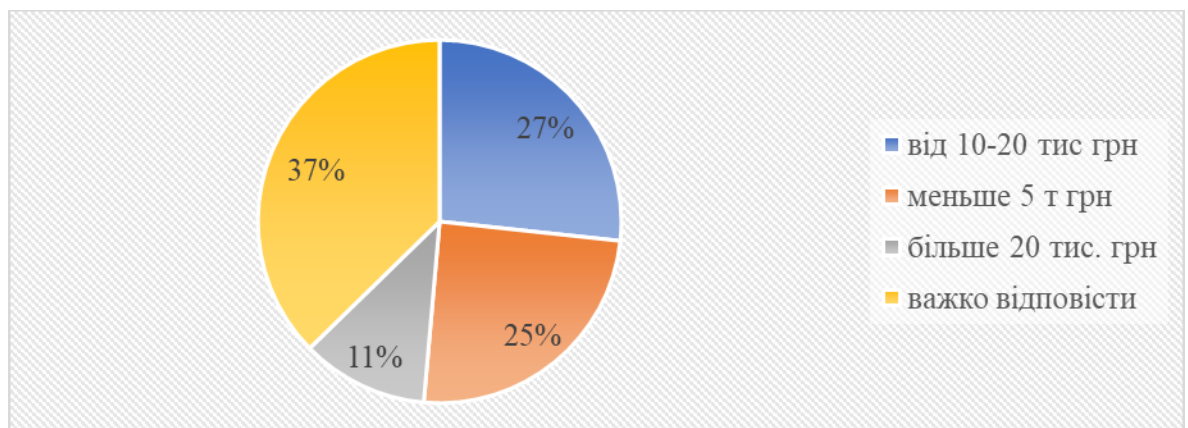

Рис.2.9. Спектр розподілу значущості платної освіти для всіх молодих людей загалом

Розглядаючи розподіл відповідей (рис. 2.9), вдалося дійти висновку у тому, більшість сучасної молоді розуміє важливість освіти у житті і боїться вкладати гроші у своє безперервне навчання. Так, 26,7% молодих людей витратили від 10 до 20 тисяч грн на навчальні курси, тренінги, майстер-класи та різні заходи, що навчають, майже стільки ж (24,7%) – менше 5 тисяч грн, 11,3% - Більше 20 тисяч грн. З отриманих даних можна дійти висновку у тому, що безперервна освіта актуальна нині, молоді люди прагнуть нових знань, саморозвитку і збільшення власного доходу.

Сучасна молода людина повинна мати здатність до економічного мислення, до роботи в творчих колективах, представлення

господарських, соціальних і культурних аспектів нових технологій, а також мати підготовку в галузі маркетингу. Безперервна освіта – це сума певних знань і умінь, а методологічна підготовка, що поєднує у собі комп'ютерну грамотність і рівень інформаційної культури.

Аналізуючи відповіді на запитання № 13: «Чи збираєтесь Ви продовжувати своє навчання?», абсолютна більшість респондентів – 61,7% відповіли, що таке бажання мають, і продовжуватимуть розвиватися та навчатися. Важко з відповіддю – 19,0% молодих людей, що дорівнює кількості молодих людей, які поки що не хочуть продовжувати своє навчання – 19,2%.

З даних можна дійти висновку у тому, що молоді люди мають досить високий рівень мотивації до безперервної освіти. Безперервна освіта – це цілісний процес, який забезпечує поступальний розвиток творчого потенціалу особистості та всебічне збагачення її духовного світу. Цей процес так подобається молодим людям, тому що складається з послідовних ступенів, які височіють та спеціально організуються освітньою діяльністю, пропонують молодій людині сприятливі умови для зміни її соціального статусу. Саме це рухає молоддю у виборі різних галузей освітньої діяльності.

Оцінюючи ситуацію загалом, можна назвати, що з відповіді кожне питання, прагматичні мотиви, частка яких у кількості відповідей становить 47,3%, домінують над змістовними мотивами (17,2%). Також невелика частина емоційних (10,1%) та пізнавальних (10,1%) мотивів. Досить помітною виявилася частка мотивів заохочення – 14,5%. Важко було з відповідями 0,8% респондентів. Наочніше розподіл мотивів за типами можна побачити на рис. 2.10.

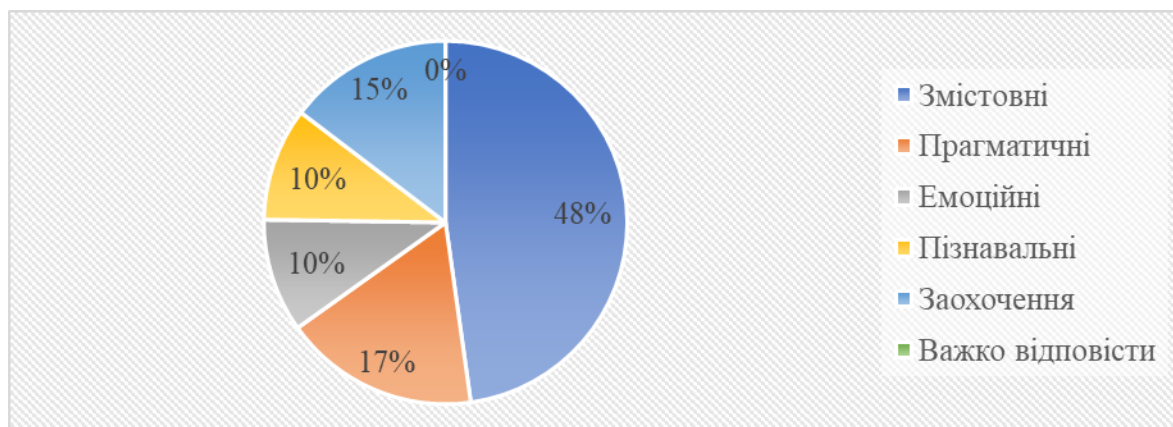

Рис.2.10. Спектр розподілу мотивів для всіх молодих людей загалом

Отже, мотивації до навчання довгий час не приділяли уваги. У світі мотивація – це найкращий спосіб поліпшення процесу навчання. Мотиви та мотивацію по праву можна вважати рушійною силою освітнього процесу та засвоєння навчального матеріалу та інформації в цілому. Саме мотивація – це саме той засіб, який зможе зробити неоціненний внесок у рівень зацікавленості молодими людьми освітнього процесу, допоможе підвищити особистий, науковий та творчий потенціал кожної молодої людини. Розглянуті вище мотиви навчання можуть зливатись, утворюючи загальну мотивацію до освіти. Первинне уявлення про переважання та дію тих чи інших мотивів навчання показує ставлення молодої людини до освітньої діяльності в цілому.

2.3. Рекомендації з підвищення рівня мотивації навчання здобувачів педагогічного ЗВО

На підставі проведеного дослідження та підвищення рівня мотивації навчання здобувачів педагогічного ЗВО можна висунути такі рекомендації.

Для підвищення рівня мотивації підвищення рівня мотивації навчання здобувачів педагогічного ЗВО до отримання знань, умінь та навичок, оволодіння основами професійної діяльності необхідно використовувати комплексний підхід із впровадженням кількох методів. Викладач та організатори освітньої діяльності повинні розуміти та використовувати механізми впливу на внутрішню та зовнішню мотивації, при цьому підвищуючи зацікавленість молодих людей у навчанні, до успішних результатів, допомагаючи учням побачити довгострокову перспективу у своєму навчанні. Представникам молоді, своєю чергою, слід визначити собі життєві орієнтири, намітити цілі, яких вони хотіли б у майбутньому, і, звісно, усвідомити значимість освітньої діяльності у житті.

Існує велика кількість прийомів підвищення мотивації до освітньої діяльності, розроблені різними дослідниками цієї проблеми. Розглянемо основні методи підвищення мотивації до безперервного навчання в молоді.

1. Насамперед, потрібно підвищити інтерес молодих людей, що навчаються, до предмета, що вивчається. Викладач, який має здатність викликати у здобувачів інтерес до тематики, що вивчається, злегкістю може підвищити рівень мотивації до освітнього процесу у будь-якої молоді людини. З погляду учнів, цікавий, живий, корисний матеріал сприяє більш високій мотивації та зацікавленості до навчання.

2. Дуже ефективний засіб стимулювання та підтримки інтересу молодих людей, що навчаються, до освітньої діяльності – це гумор. Позитивний намір є необхідним аспектом будь-якої діяльності, а гумор позитивно позначається на атмосфері навчального процесу та досягнення учнів. До того ж, гумор значно підвищує рівень творчої активності учнів та знижує страх помилки чи несхвалення з боку інших членів групи. За допомогою гумористичних нотаток можна знайти нові

та нетривіальні рішення для будь-якої ситуації. Мотиваційний аспект гумору можна визначити такими механізмами, як:

- Для ілюстрації та драматизації окремих положень освітньої програми ефективно використовувати смішні історії, які зможуть розбавити матеріал та зробити його доступним для розуміння кожному члену навчального процесу.

- Для підвищення самоповаги та попередження стресових ситуацій, а також покращення настрою здобувачів слід включати у навчальний матеріал забавні коментарі, іронію та жарти. Це дозволить підвищити сприйнятливість молодих людей до потрібної інформації, зробить їх більш відкритими для спілкування в групі з іншими членами та зворотного зв'язку з викладачем.

- Слід зазначити, що вчасно розказана жартівлива історія є додатковим джерелом енергії для молодих людей, що навчаються, особливо в моменти, коли інтерес до навчання знижується.

- Для покращення психологічного клімату в навчальній групі слід влаштовувати сміхову паузу, що зробить навчання приємним та підвищити довіру до викладача.

- Важливо, щоб викладач міг бачити в серйозних речах цікаві моменти, це зможе підвищити доступність матеріалу для учнів.

3. Підвищити рівень включеності слухачів до освітнього процесу – одне з найважливіших завдань у мотивації. Це завдання можна вирішити за допомогою доступних методів навчання. Наприклад, такі активні методи як: тренінги, семінари, ділові ігри, майстер-класи, групові обговорення та інші, вирішують завдання підвищення включеності найвищою мірою ефективно, а також підвищують рівень зацікавленості у навчанні. Використання таких методів допоможе посилити включеність здобувачів до освітньої діяльності за допомогою таких факторів, як робота в групі, навчання на власному досвіді, процес змагання. Говорячи про командну роботу, слід зазначити, що вона

підвищує самоповагу кожного учасника даного процесу, а також напрацьовується впевненість у собі та у своїх силах, що дає здобувачам відчуття безпеки та підтримки з боку всіх членів навчальної групи. Командна робота – це найдієвіший засіб для вирішення завдання підвищення включеності здобувачів до освітнього процесу.

4. Безперечно важливо пам'ятати про доброзичливу обстановку під час навчальних занять. Мотивація до навчання підвищується, коли навчальний процес протікає у позитивному ключі. Доброзичливий настрій здатний знизити загрози самоповаги здобувачів та є заохочувальним поштовхом до активної участі в освітньому процесі. Адже такі негативні емоції, як тривога, страх невдачі та невпевненість у власних силах вкрай негативно впливають на мотивацію до навчання, викликаючи при цьому агресивні (звинувачення, грубість) чи захисні (виправдання, передчасне завершення заняття, відмова) від участі у групових завданнях, пропуски навчальних занять) реакції у молодих людей.

5. Ще один важливий пункт – це успішне засвоєння здобувачами навчального матеріалу. Від успішності засвоєння та розуміння навичок та умінь залежить мотивація до навчання. Молодий чоловік, що навчається, повинен мати можливість прагнути до успіху (якщо здобувач невпевнений у собі, то такі можливості потрібно створювати штучно), оцінювати свій прогрес і порівнювати його з необхідними стандартами та успіхами, яких вже досягли іншими члени навчальної групи. Найменші успіхи здобувачів мають бути помічені та отримані схвалення з боку викладача, коуча чи наставника (мається на увазі своєчасний зворотний зв'язок).

6. Всі завдання, які ставляться перед здобувачами під час освітньої діяльності, мають бути значущими. Ступінь зацікавленості в оволодінні новими знаннями, вміннями та навичками буде вищим у тому випадку, якщо результати навчання матимуть значення для молодих людей, які

навчаються. Інформація, яка абсолютно марна і не потрібна, на думку здобувачів, може викликати у них роздратування, нудьгу та відчуженість. Важливо мати на увазі, що молоді люди теж можуть помилятися і не розуміти практичну користь отриманої інформації під час навчання, тому головне завдання викладача – це роз'яснення та демонстрація матеріалу на практиці, при цьому вирішуючи важливі проблеми.

7. Також не варто забувати про умови навчання (наприклад, освітлення, прийнятна температура, сухість) та наявність сучасної комп'ютерної техніки (проекційна апаратура, ноутбуки, інтерактивна дошка та ін.). Всі ці умови підвищують рівень мотивації до безперервного навчання та оволодіння пропонованими освітніми послугами, навичками та знаннями. А, погані умови (тіснота, холод, задуха та ін.), навпаки, відбивають будь-яке бажання чогось навчатися.

8. Використання допоміжних засобів та наочних посібників є незамінним у будь-якій освітній діяльності, коли молоді люди, які навчаються, повинні сприймати складний матеріал або великий обсяг інформації. Наочні засоби багато в чому можуть полегшити розуміння, сприйняття та запам'ятовування необхідної інформації.

«Питанням мотивації освітньої діяльності приділяється багато уваги. О.Я. Фінів пропонує свої рекомендації щодо підняття навчальної діяльності» [36].

Рекомендація 1. Осмислена діяльність викладача – осмислена освіта. Процес навчання може стати ще ефективнішим, якщо організувати його викладання не як трансляцію інформації, а як активізацію та стимуляцію процесів осмисленого навчання. Для того щоб активізувати і стимулювати допитливість, а також включити пізнавальні мотиви, викладачеві досягти сприятливих взаємин з молодими людьми, які навчаються, і, звичайно ж, викладач зобов'язаний

володіти своїми емоціями. Кожна дія має бути осмисленою. Це працює з тим, хто вимагає дій від інших людей.

Рекомендація 2. Розвиток внутрішньої мотивації – це рух нагору. Щоб молодий чоловік, що навчається, по-справжньому включився в процес освітньої діяльності, необхідно оцінити завдання, які ставляться перед ним у процесі освітньої діяльності, були не тільки зрозумілими, а й внутрішньо прийняті ним, тобто, щоб вони набули значущості для учня і знайшли відгук у його переживання. Розвиток внутрішньої мотивації – це рух нагору. Рухатися вниз набагато легше, тому так часто на практиці батьків, викладачів та вчителів використовуються такі «підкріплення», що призводять до регресу мотивації навчання. Наприклад, надмірна увага і нещирі похвали, невинувато занижені чи завищені оцінки, жорстка критика та покарання. Розвиток внутрішньої мотивації навчання відбувається як зрушення зовнішнього мотиву на мету навчання.

Рекомендація 3. Стратегія «позитивна мотивація». Є такі здобувачі, які зазнають труднощів у навчанні взагалі або у вирішенні конкретних завдань. Щоб допомогти такій молодій людині змінитись, досить просто зрозуміти, що саме в її діях не спрацьовує і якого типу мотиваційний стиль працював би ефективніше. Звичайно, навчання новому мотиваційному стилю процес не легкий. Але спрямовані дії підготовленого, грамотного викладача можуть допомогти здобувачам упоратися з будь-якою проблемною ситуацією..

Рекомендація 4. Мотивація досягнення та здібності. Поведінка, орієнтована на досягнення, передбачає наявність у кожної людини мотивів досягнення успіху та уникнення невдач. Тобто всі люди мають здатність цікавитися досягненням успіху і турбуватися з приводу невдач. Проте зазвичай у людях домінує або мотив досягнення, або мотив уникнення невдачі. У принципі мотив досягнення пов'язані з

продуктивним виконанням діяльності, а мотив уникнення невдачі – з тривожністю.

Рекомендація 5. Допомога молодій людині, яка навчається у виході зі стану «вивченої безпорадності». Якщо в людини було багато невдач, в нього знижується рівень домагань, самооцінка. Людина налаштована на невдачу, вона перебуває у стані безпорадності. Така ситуація отримала назву - "вивчена безпорадність".

Рекомендація 6. Емоційність освітнього процесу – стимул чи шкода. Слід пам'ятати, що продуктивність діяльності (навіть за наявності позитивної мотивації) залежить від сили емоцій, що супроводжують цю діяльність. Реакція учнів на навчальне навантаження буде сприятливою, якщо складність завдання оптимально поєднується з емоційністю уроку

Рекомендація 7. Допитливість та пізнавальний інтерес. Для того щоб розвивати мотивацію з позитивного боку, молодих людей, які навчаються, потрібно задіяти через більш ранню стадію діяльності – пізнавальну потребу. Перший початковий рівень цієї потреби – бажання отримати більше вражень. На цьому рівні юнак реагує на новизну стимулу. Так будується фундамент пізнавальної потреби.

Рекомендація 8. Взаємини викладача з навчальною групою та мотивація навчання. Розвиток мотивації навчання неможливий, якщо у викладача не складаються відносини з конкретною навчальною групою.

Таким чином, мотивація для учнів є ефективним способом покращити навчальний процес, рушійною силою, правильно керуючи якою можна досягти високих результатів у процесі навчання.

ВИСНОВКИ

Ця робота лише окреслила проблему мотивації учнівської молоді, намітила основні напрями її дослідження та отримала попередні результати. Дослідження у цьому напрямі слід продовжувати, залучаючи як соціологічні, а й психологічні, і педагогічні методи. Закінчуючи підбиття підсумків виконаної роботи, можна відзначити, що поставлені перед нею завдання повністю вирішені і мету досягнуто. Висунуті гіпотези отримали підтвердження. Результати, отримані в ході дослідження, можуть використовуватися на практиці освітньої діяльності сучасних молодих людей.

Суб'єктність здобувача - це не стільки результат процесу його розвитку, скільки умова його саморозвитку. Не кожен здобувач може проявити себе відразу як суб'єкт навчально-професійної діяльності, однак, беручи участь в цьому процесі, проявляючи той чи інший рівень включеної суб'єктності, він викликає процес появи на арені психічного розвитку особистості суб'єкта нових психічних утворень.

Особливості мотивації здобувачів в освітньому процесі вишу полягають у тому, що мотиваційна сфера здобувача формується та залежить від безлічі факторів. Вплив цих факторів здійснюється задовго до вступу до ЗВО, а також під час навчання у ньому. Мотиваційна сфера здобувача має свою складну специфіку та структуру, вона не є постійною, у зв'язку з чим у здобувачів у ході освітнього процесу відбувається зміна мотивів. Незважаючи на наявність певної кількості досліджень з цієї проблеми, певної класифікації та типології мотивів здобувачів, питання все ще залишається відкритим. Завдання освітнього процесу та освітньої політики у такому разі полягає у розробці освітніх програм, інноваційних засобів та методик, які сприятимуть, як мінімум, підтримці високого рівня мотивації здобувача, у разі низького рівня – його підвищенню.

Проведене опитування здобувачів університету дозволило оцінити їх рівень мотивованості до навчання, охарактеризувати ситуацію

мотивації загалом, виявити домінуючі мотиви навчальної діяльності, побачити вікові та гендерні відмінності у мотивованості до навчання, дати кожному з них змістовну інтерпретацію з позицій соціології та психології. Так, рівень мотивованості до навчання здобувачів університету вважатимуться низьким, провідним мотивом навчання є прагматичний, отже мотивація вигодою, користю першому місці в здобувачів. Особисті здібності та можливості у сучасних здобувачів відходять на другий план. Ця тенденція насторожує, оскільки навчання у вищому навчальному закладі без схильності до певної спеціальності за принципом «стерпиться – злюбиться» може зіграти злий жарт із таким майбутнім працівником, призводячи до феномену «кульгавої долі».

Нами також було сформульовано рекомендації щодо підвищення рівня мотивації до асинхронного навчання сучасних молодих людей. Сприяння молоді у цьому важливому для кожної людини та країни питанні має стати справді всенародною справою безвідносно до поглядів, яких дотримуються основні суб'єкти ринку освітніх послуг: органи управління освіти, вищі навчальні заклади, роботодавці, ЗМІ, громадськість, які навчаються, їхні батьки. Без соціального партнерства та громадської солідарності у цьому питанні проблема не буде вирішена, і ми отримаємо чергове втрачене покоління, низький рівень успішності, слабкий кадровий потенціал країни та розчарований шар псевдопрацівників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонов В. М. Дистанційне навчання: Логіка. Технології. Перспективи К. ; Херсон : Штрих, 2011. 160 с.
2. Білецький О. М. Мотивація учіння як чинник розвитку професійної Я-концепції майбутніх психологів: дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07 / Білецький Олександр Миколайович ; Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. Харків, 2013. 257с.
3. Виховання дітей та молоді: теорія і практика: зб. наук. пр. за ред. Орести Карпенко ; Дрогоб. держ. пед. ун-т ім. Івана Франка. Дрогобич : РВВ Дрогоб. держ. пед. ун-т , 2020. 245 с.
4. Губіна А. М. Мотивація досягнення успіху як детермінанта професійного самовизначення здобувачів технічних спеціальностей: дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07 / Губіна Алла Михайлівна ; Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки. Луцьк, 2012. 198с.
5. Дистанційне навчання (педагогічний експеримент у Полтавському університеті економіки і торгівлі) / за заг. ред. В. М. Артеменка. Полтава : ПУЕТ, 2012. 128 с.
6. Дистанційне навчання в умовах карантину: досвід та перспективи: аналіт.-метод. матеріали / Н. І. Богданець-Білоskalенко та ін.; уклад. М. В. Головка ; за заг. ред. О. М. Топузова; Нац. акад. пед. наук України, Київ : Педагогічна думка, 2021. 190 с.
7. Дистанційне та змішане навчання як засіб реалізації індивідуальної траєкторії професійного зростання педагога: монографія / О. О. Бабкова та ін.; за наук. ред. Воротникової І. П. ; Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка, Ін-т післядиплом. освіти. Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2022. 255 с.
8. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: підручник. Ілона Дичківська. 3-тє вид., випр. Київ : Академвидав, 2015. 302с.

9. Заброцький, М. М. Педагогічна психологія: навч. посіб. М. М. Заброцький, Ю. Г. Шапошникова. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2017. 143 с.
10. Закалик Г. М.. Психологія розвитку та успіху особистості: навч. посіб. Г. М. Закалик, Ю. М. Терлецька, Н. М. Шувар; Нац. ун-т "Львів. політехніка". Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2019. 487 с.
11. Іллін Є. П. Мотивація і мотиви: навч. посіб. Є. П. Іллін; Т. : Навчальна книга Богдан, 2013. 511 с.
12. Інтерактивні освітні технології в умовах позашкільної освіти: метод. посіб. Н. В. Щубелка та ін.; Держ. підприємство "Укр. дит. центр "Молода гвардія". Одеса : ВМВ, 2014. 113 с.
13. Інформаційне забезпечення навчально-виховного процесу: інноваційні засоби і технології: Колективна монографія. К.: Атіка, 2015р. 223с..
14. Карпенко Є. В. Вікова та педагогічна психологія. Актуальні студії сучасних українських учених: навч. посіб. Євген Карпенко. Дрогобич : Пóсвіт, 2014. 151 с.
15. Карпенчук С. Г. Теорія і методика виховання: навч. посібник для студ. вищих пед. навч. закл. С. Г. Карпенчук. 2. вид., доп. і перероб. К. : Вища школа, 2005. 344 с.
16. Климчук В. О. Внутрішня мотивація учбової діяльності молоді: теорія, методика, програма розвитку: монографія. В. О. Климчук, В. В. Горбунова; Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. 108 с
17. Круглик С. М. Формування творчого потенціалу учнів засобами розвивального навчання Д. Б. Ельконіна - В. В. Давидова: посібник/ С. М. Круглик. Харків : Основа, 2018. 95 с.
18. Крутій В. А. Активізація навчальної діяльності у процесі використання дидактичних ігор: дис... канд. пед. наук: 13.00.09 / Крутій В. А ; Ін-т педагогіки АПН України. К., 2001. 331 с.

- 19.Муковіз О. П. Дистанційне навчання у системі неперервної освіти вчителів початкової школи: теорія та методика: монографія / О. П. Муковіз ; Уман. держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини. Умань: Сочінський М. М. [вид.], 2016. 392 с.
- 20.Надрага, В. І. Економіка праці та мотивація трудової діяльності : підручник. В. І. Надрага, А. Ю. Пекін. Київ : ІПК ДСЗУ, 2020. 518 с.
- 21.Наказ Міністерства освіти і науки України від 25.04.2013 № 466 “Про затвердження Положення про дистанційне навчання” URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text>
- 22.Носкова М. В. Дистанційне навчання у професійному розвитку вчителів закладів загальної середньої освіти: монографія / М. В. Носкова ; Нац. ун-т "Львів. політехніка". Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2023. - 347 с.
- 23.Омеляненко В.Л. Теорія і методика виховання: навч. посіб. В. Л. Омеляненко, А. І. Кузьмінський. К. : Знання, 2018. 415 с.
- 24.Організація дистанційного навчання в школі методичні рекомендації. Міністерство освіти і науки України. 2020. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/metodichni%20recomendazii/2020/metodichni%20recomendazii-dustanciyna%20osvita-2020.pdf>
- 25.Основи соціалізації особистості: навч. посіб. Л. В. Вікторова [та ін.]; Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. Київ : Компринт, 2017. 473 с.
- 26.Пехота О.М. Освітні технології: Навчально-методичний посібник / О.М. Пехота, А.З. Кіктенко, та ін.; К.: Вид. А.С.К., 2012. 252 с.
- 27.Підласий І, Педагогічні інновації. Підласий І., Підласий А. *Рідна школа*. № 12. 2018р. 256 с.

- 28.Постоян Т. Г. Освітні технології: навч. посіб. Постоян Т. Г. Одеса: Букаєв Вадим Вікторович, 2014. 202 с
- 29.Рибалка В.В. Психологія та педагогіка праці особистості: від обдарованості дитини до майстерності дорослого: посібник; Київ : Ін-т обдаров. дитини, 2014. 218 с.
- 30.Розвиток особистості в сучасному освітньому просторі: колект. монографія / Завгородня О. В. та ін. ; за заг. ред. О. В. Горещької; Бердян. держ. пед. ун-т. - Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2013. 329 с.
- 31.Розвиток особистості у сучасному освітньому просторі: монографія. В. В. Зарицька та ін. ; за ред. В. В. Зарицької; Класич. приват. ун-т, Каф. практи. психології, Лаб. експеримент. та практи. психології, Асоц. соц.-психол. захисту "Опіка". Херсон : Гельветика, 2019. 206 с.
- 32.Сокур М. І Мотивація та управління персоналом і якістю (іноземний досвід): навч. посіб. Сокур М. І.; Кременчуц. нац. ун-т ім. Михайла Остроградського. Кременчук: Щербатих О. В. [вид.], 2016. 335 с.
- 33.Соціальна педагогіка: навч. посіб. О. В. Безпалько та ін.; за ред. д-ра пед. наук, проф. О. В. Безпалько. Київ : Академвидав, 2014. 309 с.
- 34.Тренінгове навчання в закладі вищої освіти: навч.-метод. посіб. М. В. Афанасьєв та ін.; за заг. ред. проф. М. В. Афанасьєва ; Харків. нац. екон. ун-т ім. Семена Кузнеця. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. 323 с.
- 35.Фінів О. Я. Мотивація діяльності людини: практи. посіб. / О. Я. Фінів ; Львів. держ. ун-т Львів: ЛьвДУВС, 2017. 163 с.
- 36.Фінів О. Я. Мотивація діяльності людини: практи. посіб. О. Я. Фінів; Львів. держ. ун-т внутр. справ. Львів : ЛьвДУВС, 2017. 163 с.

- 37.Шаульська Ю. Інноваційні освітні технології. *Початкова освіта*. № 47. 2013. С. 122
- 38.Шахраюк Б. С. Педагогічна психологія : навч. посіб. Б. С. Шахраюк ; Волин. облрада, Упр. освіти і науки Волин. облдержадмін., ВКНЗ "Володимир-Волин. пед. коледж ім. А. Ю. Кримського". Луцьк : Волинянин, 2012. 100 с.
- 39.Янкович О. І. Освітні технології у навчанні: навч.-метод. посіб. О. Янкович, І. Кузьма. Тернопіль: ТНПУ ім Володимира Гнатюка, 2018. 265 с.
- 40.Norman, W. T. Toward an adequate taxonomy of personality attributes: Replicated factor structure in peer nomination personality ratings. *The Journal of Abnormal and Social Psychology*. 1963. 66(6). P. 574-583.
- 41.Rokeach M. A Theory of Organization and Change Within Value-Attitude Systems. *Human Communication : Core Readings*. Ed. Nancy L. Harper. New-York., 1974. P. 98-112
- 42.Schwartz, S. H., & Bilsky, W. Toward a universal psychological structure of human values. *Journal of Personality and Social Psychology*. 1987. 53, 550-562

ДОДАТКИ

Додаток А

Анкета

Анкета «Педагогічні умови розвитку навичок учіння в здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти»

Запрошуємо взяти участь в соціологічному опитуванні! Нам важливо знати думку кожного, тому просимо декілька хвилин Вашого часу для відповідей на питання щодо педагогічних умов розвитку навичок учіння в здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

Опитування має анонімний характер, отримані дані будуть використані лише в узагальненому вигляді. Заздалегідь вдячні за чесність!

1. Чи подобається Вам вчитися та розвиватися?

- а) так, звісно; б) лише якщо це необхідно;
- в) ні, не подобається;
- г) важко відповісти.

2. Як Ви вважаєте, чи потрібно людині навчатися протягом усього життя (саморозвиватися, самовдосконалюватись, підвищувати кваліфікацію тощо)?

- а) так, звичайно, адже навчання закладено у людській природі;
- б) якщо це допоможе більше заробляти у майбутньому, то чому б і ні;
- в) не думаю, що це необхідно, вистачить і обов'язкової освіти (школа/університет);
- г) освіта – абсолютно непотрібна річ;
- д) важко відповісти.

3. Чи подобалося Вам навчатися у школі?

- а) так, це було цікаво;
- б) ні, хотілося швидше закінчити школу і забути про неї;
- в) важко відповісти.

4. Чи відвідували Ви, навчаючись у школі, якісь гуртки за інтересами, секції?

- а) так, звичайно, і не один;
- б) так, але на цьому наполягли батьки;
- в) так, але тільки за компанію з друзями мені це було не цікаво;
- г) ні.

5. Чи отримуєте Ви зараз якусь додаткову освіту (майстер-класи, тренінги, підвищення кваліфікації тощо)?

- а) так; б) ні.

6. Якщо так, то вкажіть, навіщо Ви це робите?

- а) заради інтересу;
- б) впевнений(а), що це допоможе мені у збільшенні доходу;
- в) розширення своїх можливостей;
- г) це мій вибір, не хочу цим займатися;
- д) важко відповісти;
- е) не відвіую.

7. У якій сфері Ви здобуваєте освіту (можна кілька варіантів відповідей):

- а) особистісне зростання/розвиток;
- б) спорт/фітнес/танці;
- в) іноземні мови;
- г) ораторське мистецтво/театр;
- д) фінанси/інвестування;
- е) інше _____

8. Згадайте, будь ласка, за останній рік чи відвідували Ви заходи, навчального характеру? Вкажіть, скільки їх було:

- а) жодного;
- б) 1-3;
- в) 3-5;
- г) 5-10;
- д) понад 10;
- е) важко відповісти.

9. Вам більше подобається займатися своїм навчанням:

- а) індивідуально (з персональним тренером/учителем);
- б) у групі;
- в) самостійно (самоосвіта за допомогою книг, інтернет-ресурсів);
- г) важко відповісти.

10. Що мотивує Вас на постійне навчання?

- а) самовдосконалення себе;
- б) я відчуваю свою перевагу над іншими людьми;
- в) бажання отримати більше нових знань та умінь;
- г) можливість збільшити власний дохід;
- д) важко відповісти;
- е) інше _____

11. Чи заважає Вам щось на шляху власної освіти?

- а) власна лінь і особиста неорганізованість;
- б) невпевненість у тому, що після закінчення навчання мені це знадобиться у професійній діяльності;

- в) незадовільний рівень освіти;
- г) нічого;
- д) важко відповісти.

12. Яку суму Ви витратили на додаткове навчання за останній рік?

- а) не відвідував додаткових курсів на платній основі;
- б) не більше 5000 гривень;
- в) 5-10 тис. грн;
- г) 10-20 тис. грн;
- д) понад 20 тис. грн;
- е) важко відповісти.

13. Чи збираєтесь Ви продовжувати своє навчання?

- а) так, є таке бажання;
- б) ні, навіть не думаю про це;
- в) важко відповісти.

Ви підійшли до кінця анкети, будь ласка, дайте відповідь на декілька питань індивідуально-довідкового плану

14. Ваша стать:

Чоловік

Жінка

15. Ваш вік: _____

16. Ваша освіта: _____

Дякуємо за участь в анкетному опитуванні!